

42. חברים בלתי נשכחים

דן קורצווייל

בחיי הקיבוץ, הזמן שנמצאים יחד בונה ידידות אמיתית. לפעמים זה קורה במקום עבודה, לפעמים הודות לסימפטיה או לרחישת אמון. בהקשר זה ברצוני להזכיר את החבר דן קורצווייל, שאיתו עבדתי כמה וכמה שנים. תחילה, כאשר כיהנתי כגזבר הקיבוץ והוא מילא את תפקיד מרכז הקניות, נסענו יחד כל יום מהקיבוץ לתל-אביב, מיוני 1972 עד אוגוסט 1974. הוא יכול היה לרכוש את החומרים הנחוצים לקיבוץ עבור הענפים והחברים רק במידה שמצבנו הכספי אפשר זאת. לברור חיל כמעט אף פעם לא היו תנאים כספיים מתאימים, ונאבקנו כדי לנסות "לסגור" את החודש עבור 150 משפחות החיות חיי שיתוף מבחינה כלכלית. תפקידו של דן היה לספק לענפים השונים בקיבוץ חומרי עבודה, כגון זרעים לחקלאות, אוכל לבקר, לחלב ולענפים אחרים: לול, לבוש והנעלה למבוגרים ולילדים, דלק, מזון לאוכלוסיית הקיבוץ, כלים וריהוט לחברים ולבתי הילדים, וכו'.

כמובן, מישחו צריך היה לדאוג שיהיה כסף לביצוע הרכישות המגוונות הללו. עבדנו יחד בהרמוניה מושלמת: הוא קנה כל מה שביקשו ואני השתדלתי לשלם בצורה הטובה ביותר. דן היה אדם טוב לב. גם כשסירב לתת משהו, עשה זאת בהומור ובחן. הוא עלה ממצרים עם קבוצת החלוצים של דרור

ונמנה עם מייסדי ברור חיל בימי מלחמת העצמאות ב-1948. חודשים מעטים לאחר שהתחלתי לכהן כראש המועצה האזורית שער הנגב בספטמבר 1974, הצעתי לדן לעבוד איתי כמזכיר המועצה. בקדנציה הראשונה לכהונתי תרם דן רבות לפיתוח האזור. הקמנו עשרות מחלקות חדשות בתחום האורבני, בחינוך, בבריאות, בתרבות, בנוי ושינינו את סגנון העבודה באזור בצורה רדיקלית. היו אלה שנים מעצבות, במהלכן למדנו לנהל את אזורנו ובנינו מודל חדש שזכה להוקרה ולשבח מטעם משרד הפנים ומרכז המועצות האזוריות. תפקידו של דן היה בולט ובשעות הקשות ידע לחייך ולפשר בסכסוכים, ולפתור את אין ספור הבעיות שהתעוררו.

דן קורצווייל נפטר ביולי 1981. הוא קיבל התקף לב בגיל 57, בעת פעילותו באזור. נדהמתי והצטערתי על האבידה הגדולה; חלף זמן רב עד שהצלחתי לחזור ולהמשיך בעבודה שלקחתי על עצמי לבצע. הנכס הגדול של דן היה עבודתו והפרס הגדול שקיבלתי היה להכירו ולזכות בחיבתו ובאמונו. חברי לעבודה, דן קורצווייל, כל כך הרבה שנים עברו בלעדיך ואני עדיין מלא געגועים.

מריו גוטפריד

החבר מריו גוטפריד מקיבוץ אור הנר נפטר צעיר, צעיר מדי. הוא וחבריו עלו מארגנטינה. בקדנציה הראשונה שלי לא הייתה לנו במועצה האזורית מחלקת תרבות מאורגנת. ציינתי בפרק "סדר היום של ראש המועצה האזורית" שקודמי בתפקיד, אריה מליץ, טיפל בכל הדברים, כולל התחום התרבותי, לפי השקפתו.

בלי מחלקת תרבות ברמה גבוהה לא יכולנו להגיע לייעדים הבסיסיים שהצבתי בראשית 1974 בסימפוזיון האזורי בשער הנגב. סימפוזיון זה נערך על מנת להגדיר ולתכנן את העתיד הכלכלי, החברתי והתרבותי של האזור לשנים הקרובות. באותם ימים הצגתי במצעי את מה שאעשה אם אבחר. בתחום התרבות דיברתי על ייסוד אוניברסיטה עממית לאזורנו ולנגב. הוספתי שאביא את ההצגות הטובות ביותר המוצגות בתיאטרונים תל-אביב לפריפריה שלנו (שער הנגב ושדרות), נקיים סמינרים רעיוניים לנוער, נעודד פעילות של מקהלה אזורית, של תזמורת מקומית, של סטודיו לבלט, נרחיב את הספריות בכל קיבוץ ועוד.

מריו היה שותף אמיתי במיזם הזה, "תרבות אזורית", כמנהל מחלקת התרבות של המועצה החל משנת 1975. הוא היה שותפי העיקרי ביצירת התוכן החדש ובהענקת טעם מיוחד לחיים התרבותיים והחברתיים בשער הנגב. מריו היה אדם יצירתי בצורה בלתי רגילה והודות למאמציו הצלחנו להגשים יחדיו את ה"מצע התרבותי" שפרשתי בזמנו.

חודשים אחדים לאחר שהחל בעבודתו כמנהל מחלקת התרבות, ביקש שאצרף עוד חבר שיעזור לו בעבודה הרבה שהיה עליו לבצע. גייסתי את חברתי משנים עברו, אווה (חווה) דגן. שניהם עשו עבודה מצוינת ולאחר שמריו חלה החליפה אותו חווה בתפקיד, התמסרה לו במשך כמה קדנציות וביצעה אותו בצורה מבריקה.

מי שזכה להתוודא למריו גוטפריד הכיר אדם מיוחד. איש מלא מרץ, יצירתי, הומני, חבר בשעות הקשות. עבדנו יחד ימים כלילות על מנת לאסוף את הנתונים הראשוניים

שהיו נחוצים למועצה להשכלה גבוהה כדי לקבל את ההכרה הרשמית במכללת ספיר באמצע 1975.

כשהוא ישוב בכיסא גלגלים, ראינו את מריו מנהל את חיי קיבוצו אור הנר כמזכיר במשך שנים מספר וגם כמנהל המחלקה המדינית באזור, בימים הסוערים שקדמו לבחירות לכנסת ב-1981, כאשר בגין ניצח את פרס בהפרש קולות קטן. באותה תקופה היה אזורנו גוף לדוגמה בפעילות פוליטית למען מפלגת העבודה. יחד הנהגנו את האזור בבחירות הללו מול האקלים העוין של הסביבה האנטי-קיבוצית בפריפריה, שהוסתה על ידי מנחם בגין. מריו היה לוחם גדול!

אחת הפעמים האחרונות שלנו יחד הייתה בישיבה של כמה חברים מרכזיים במפלגת העבודה עם פרס בימים הראשונים של מלחמת לבנון ביוני 1982. ביקשתי מפרס שיאפשר למריו להשתתף בישיבה חשובה וסודית זו.

כאשר אני מהרהר בדברים הטובים שנעשו בשנים היצירתיות ההן בשער הנגב, עומדת מול עיני דמותו של מריו גוטפריד עם האינטליגנציה, היצירתיות והמסירות שאפיינו אותו. מריו, אתה חסר לי מאוד וגעגועי אליך.

ז'ימיקו (בנימין רויזמן)

אי אפשר לרמיין את פעילותה של תנועת דרור בריו דה ז'נירו בלי לחשוב על דמותו של החבר ז'ימיקו. כך גם אין להבין את הפיתוח הקהילתי של קיבוצנו בלי להכיר את השתתפותו ותרומתו הפעילה. בשנים הראשונות של תנועת הנוער, כאשר נסענו לריו, מצאנו תמיד את ז'ימיקו פועל ללא לאות למען תנועתנו. התקרבותי אליו ב-1955, כאשר הוא מונה באחד מן

הכינוסים הארציים לשליח ההנהגה הארצית בסאו פאולו. היינו שלישיה מגובשת למדי: ז'ימיקו, אברהם שיינפלד ואנוכי. בתקופה זו נוכחתי עד כמה הוא מסור לאידיאלים שלנו. ז'ימיקו היה בקי בהיסטוריה היהודית, בן למשפחה דתית ונהג להזכיר את סבו, שממנו למד יהדות ואת האהבה לארץ-ישראל. בזכות איכויותיו כמנהיג הוא נשלח ללמוד משך כשנה במכון למדריכי חוץ לארץ בישראל ב-1951, והעמיק את ידיעותיו על הציונות החלוצית. לז'ימיקו היה יתרון גדול עלינו, כי נוסף על כל הדברים האחרים הוא גם דיבר עברית.

ז'ימיקו היה חסר היסוסים. כאשר האמין בתכנית פעולה מסוימת הוא נשאר נאמן לעקרונותיו ושום כוח שבעולם לא הזיזו מכך. הוא חי בצניעות ועד סוף ימיו האמין בחיוניותו של הקיבוץ לעם ישראל.

הוא האיש אשר לחץ עלי לכתוב. ז'ימיקו לחץ כל כך הרבה עד שב-1955 עשיתי זאת. אמרתי לו: "ז'ימיקו, בסדר, אקבל את הצעתך. בחודשים הקרובים אתמסר אך ורק לכתוב משהו. אני מרגיש שהגיעה השעה לכך". תשובתו נחרתה בזיכרוני: "בנוגע לפרסום, אני אדאג; אגייס מימון מאישים נכבדים בקהילה ובלי שום ספק אצליח להשיג את הסכום הנדרש". כרגיל, הבטיח וקיים. ספרי **ילד בוכה** ראה אור ב-1956 רק הודות למאמציו ולמסירותו.

עם עלייתו ארצה נטל ז'ימיקו חלק באין ספור פעילויות, במיוחד בתחומי התרבות והכלכלה. בהיותו צעיר מאוד הוא כיהן כגזבר ברור חיל כאשר מצבנו הכלכלי היה בכי רע. מסירותו לתפקיד אפשרה לו להגיע לתוצאות משביעות רצון.

למרות אהבתו את ישראל והקיבוץ לא שכח ז'ימיקו אף פעם, כמו רבים מאיתנו, את ברזיל. היה לו רגש עמוק לברזיל ובמיוחד לריו דה ז'נירו, עיר הולדתו. במשך שנים רבות שימש כנציגנו במגעים עם השגרירות הברזילאית בתל-אביב. הוא היה ידיד אישי של כל השגרירים והדיפלומטים הברזילאים שהגיעו לישראל והם ראו בו את "הברזילאי שלנו בברור חיל".

בזכות פועלו הוקם בברור חיל ב-1976 המרכז הקהילתי של יהדות ברזיל על שמו של פנחס ספיר. משך עשרות שנים קלט מרכז זה מאות צעירים יהודים ברזילאים שבאו לישראל למטרות לימודים. בשיתוף פעולה עם משרד החוץ הישראלי התקיימו במרכז הקהילתי סמינרים לבעלי מלגות מאמריקה הדרומית, אמריקה המרכזית ומדינות שונות באפריקה.

מרגשים במיוחד היו היחסים שטווה עם משפחת ארניה מברזיל. ב-1966, כאשר כיהן כמזכיר הקיבוץ, נחנך בו המרכז התרבותי על שם אוֹסְבֵּלְדוֹ אַרְנֵיָה, שר החוץ הברזילאי שניהל ב-29 בנובמבר 1947 את האסיפה ההיסטורית של האו"ם אשר החליטה על חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות. בעזרתו של ידידנו שנים רבות, נחום סירוצקי, אז נספח התרבות של ברזיל בישראל וחבר של ז'ימיקו עוד מריו דה ז'נירו, גויסו הכספים לבניית המרכז התרבותי.

באותה שנה ארגנו ז'ימיקו ואחיו דודו (דוד רויזמן-רוז) את הנשף הפולקלוריסטי הגדול ביותר שהתקיים בקיבוץ (אם זיכרוני אינו מטעה אותי) לכבוד ביקורה של משפחת ארניה, שהגיעה במיוחד לאירוע. בנו של אוסבלדו, אַאוֹקְלֵיִדְס ארניה, הביא לברור חיל במתנה את הפטיש המקורי שבעזרתו ניהל

אביו את הישיבה המפורסמת של האו"ם ב-1947. עד היום החפץ הקדוש, הסמלי וההיסטורי הזה נמצא במוזיאון על שמו של אוסבלדו ארניה בברור חיל. ז'ימיקו קיבל בהזדמנות זו גם את הפרוטוקול המקורי של אותה ישיבה של האו"ם, שבו צוין איך הצביעה כל מדינה. אוסבלדו ארניה שמר אצלו מסמך זה מפני שידע להעריך את חשיבותו ההיסטורית ליהודים בכל העולם.

ז'ימיקו עבד שנים אחדות ברפת והיה גאה בעבודתו הפיזית בענף כה רווחי לקיבוץ. הוא מילא תפקידים מספר, במיוחד בתחומים הקהילתי והתרבותי בקיבוצנו. ז'ימיקו נפטר בתחילת 2001, בשנה שהקיבוץ שינה את כיוונו ואימץ את עקרון ה"הפרטה", כלומר כל אחד לעצמו ואלוהים עבור כולם...

לאמיתו של דבר, כיום עדיין נשאר משהו מהקיבוץ ה"קלאסי" וקיימת התייחסות לכמה סוגיות קהילתיות. ז'ימיקו ואני חלמנו על חיי שיתוף ועל נכונות לחלוק בעיות; חלמנו כל הזמן, הן בתנועה בברזיל והן כעבור עשרות שנות חיים בקיבוץ, באותו קיבוץ שמבטים פשוטים אמרו את הכול, כאשר כולם נפגשו עם כולם בשבילי הקיבוץ. ואילו היום...

איני חושב שחברי ז'ימיקו היה מעריך את השינויים שעובר היום הקיבוץ. למרות שהם תוכננו היטב, ה"מהות" היא של "פקידים" המנהלים ומדריכים את העניינים בצורה מכנית, רחוק מאוד מרגישות הימים ההם.

אלה הן הסיבות שבגללן חסר לי כיום ידידי ז'ימיקו. אהבתי את הבדיחות שלו, את ההשוואות שנהג לעשות לתקופות אחרות בהיסטוריה היהודית, את התמסרותו לבית

הכנסת שלנו, את התעניינותו ההומנית בחבריו ואת הערותיו
החכמות על חיינו היומיומיים. היכן אמצא עוד את החברות
הזו, את הכנות, מישהו שברור חיל היווה עבורו הכול, למרות
הבעיות הרבות שהחיים הציגו בפניו?

אתה האמנת באנשים, ז'ימיקו; אתה חסר לנו, חסר לנו

מאוד!